

Näkökulma aikuiskoulutuksen kustannuksiin

Aikuiskasvatuksen numerossa 4/84 oli mielenkiintoinen artikkeli vapaan sivistystyön kustannuksista¹⁾. Näkökulman laajentamiseksi ammatillisen aikuiskoulutuksen suuntaan olen oheen kerännyt eräitä tunnuslukuja käyttömenojen määrästä opetustuntia kohden.

Koulukustannusten ja suoritteiden seuranta-järjestelmän piiriin kuuluvat kouluhallituksen ja ammattikasvatushallituksen alaiset kunnalliset, yksityiset ja valtion oppilaitokset. Vuosittain toistuva oppilaitosten taloutta ja suoritteita koskevien tietojen keruu oppilaitoksilta, tietojen käsittely ja raportointi sekä käyttö kouluhallinnon eri tarkoituksiin muodostavat kokonaisuutena valtakunnallisen koulukustannusten ja -suoritteiden seurantajärjestelmän.

Oheinen taulukko perustuu tämän ns. koulukustannusrekisterin tietosisältöön. Huomionarvoista on mm. se, että keskimääräiset käyttömenot opetustuntia kohden eri oppilaitostyypeissä vaihtelevat melkoisesti.

Opetustuntia kohden keskimäärin halvinta toteutunut aikuiskoulutus oli hoitoalan oppilaitoksissa (110 mk). Selvästi kalleinta koulutus opetustuntia kohden oli kansanopistoissa (428 mk).

Vertailun vuoksi mainittakoon, että kaikki käyttökustannukset muussa kuin kurssitoiminnassa opetustuntia kohden ovat kauppaoppilaitoksissa 146 mk, yleisissä ammattikouluissa 162 mk, teknillisissä oppilaitoksissa 222 mk ja hoitoalan oppilaitoksissa 186 mk.

Varsinaisen johtopäätösten teon haluan jättää lukijoiden tehtäväksi. Seuraavassa kuitenkin eräitä lisätietoja, jotka auttavat hahmottamaan tilannetta.

¹⁾ Pentti Yrjölä: Aikuiskasvatus valtion budjetissa ja koulukustannukset vapaassa sivistystyössä. Aikuiskasvatus 4/1984.

Kansanopistoilla on melko paljon valtion-apuun oikeuttamattomia menoja. Valtion-apuun oikeuttavia käyttökustannuksia niillä oli vuonna 1983 opetustuntia kohden 317 mk (kaikki käyttömenot 428 mk).

Opintokeskusten menot pitävät sisällään kurssitoimintaan liittyvät menot. Melko suuret yleismenot eivät näy toimintamuodoittaisissa erittelyissä.

Ammatillisten kurssikeskusten ja osittain muidenkin ammatillisten oppilaitosten käyttömenot pitävät sisällään oppilaille työllisyyskoulutuksessa maksettavat avustukset. Ilman näitä keskimääräiset käyttömenot opetustuntia kohden ovat ammatillisissa kurssikeskuksissa 163 mk (kaikki käyttömenot 242 mk) ja esimerkiksi teknillisissä oppilaitoksissa 354 mk (kaikki käyttömenot 392 mk) sekä kauppaoppilaitoksissa 126 mk (kaikki käyttömenot 243 mk).

Teollisuuden ammattioppilaitosten käyttömenot pitävät sisällään oppilaspalkkoja. Ilman näitä keskimääräiset käyttömenot opetustuntia kohden ovat 316 mk (kaikki käyttömenot 349 mk).

On muistettava, että eri oppilaitostyypeissä opetusryhmissä on erilainen määrä oppilaita. Tästä syystä keskimääräinen yhden henkilön koulutus yhden opetustunnin aikana ei jakaudu täysin samalla tavalla kuin oheisen taulukon luvut. Osittain opetusryhmien kokoeroissa on kyse todellisista opetustilanteiden vaatimuksista. Osittain on kyse perinteestä ja erilaisten ”vaikuttajaryhmien” toiminnasta.

Lisäksi on muistettava, että valtio tukee eri koulutusmuotoja eri tavalla. Valtion osuus hyväksyttävistä käyttömenoista on erilainen, ja hyväksyttävien käyttömenojen osuus kaikista käyttömenoista on erilainen eri koulutusmuodoissa. Esimerkiksi teollisuuden ammattikouluissa¹⁾ valtionosuus on noin 24 % ja ammatil-

lisissa kurssikeskuksissa¹⁾ noin 85 % kaikista käyttömenoista. Vastaavasti kansalais- ja työväenopistojen valtionosuus on 68 %, kansanopistojen 54 % ja opintokeskusten kurssitoiminnasta²⁾ 57 % kaikista käyttömenoista. Siten valtio tukee yhtä opetustuntia seuraavasti:

	Tuki mk/opetus- tunti
Teollisuuden ammattikoulut	83
Ammatilliset kurssikeskukset	207 ³⁾
Kansalais- ja työväenopistot	109
Kansanopistot	230
Opintokeskusten kurssi- toiminta	111 ²⁾

Koulukustannusten määrään eri oppilaitostyypeissä vaikuttaa opetuksen sisältö. Tästä syystä on luonnollista, että esim. uusimman teknologisen tiedon opettamisessa keskimäärin pisimmällä olevilla teollisuuden ammattikouluilla ovat kustannukset keskimääräistä suuremmat.

Korkeakoulutasoisesta aikuiskoulutuksesta ei ole saatavissa tietoa vuodelta 1983. Vuonna 1982 avoimen korkeakouluopetuksen käyttömenot olivat 924 000 mk ja opetustunteja oli 7247, joten käyttömenot opetustuntia kohden olivat 128 mk. Täydennyskoulutuksen käyttömenot olivat 11 705 000 mk ja opetustunteja oli 61 705, joten käyttömenot opetustuntia kohden olivat 190 mk.

Edelläolevilla kustannusvertailuilla en mitenkään ole halunnut asettaa eri aikuiskoulutusmuotoja vastakkain riitelemään samasta rahasta. Niillä kaikilla on oma tärkeä tehtäväkenttensä. Olen halunnut ainoastaan osoittaa, että monet hyvinkin sitkeästi elävät käsitykset eri koulutusmuotojen kalleudesta ja halpuudesta eivät ole niin yksiselitteisiä. Kustannuksia voidaan tarkastella monella tavalla, ja tarkastelutavasta riippuen voidaan esittää erilaisia väitteitä. Nähdäkseni kuitenkin opetustuntien määrä kertoo melko hyvin toiminnan laajuudesta. Oppilasmäärät ja oppilaspäivien lukumäärät eivät samalla tavoin ota huomioon eri alojen vaatimuksia.

Taulukko 1. Opetustuntien hinta eräissä aikuiskoulutusmuodoissa vuonna 1983

Oppilaitostyyppi	Opetustunteja	Käyttömenoja mk	Käyttömenoja opetustuntia kohden
Kansalais- ja työväenopistot	1 864 373	301 751 000	162
Kansanopistot	584 846	250 559 000	428
Opintokeskusten kurssitoiminta	136 031	26 492 000	195
Ammatilliset kurssikeskukset	3 411 834	827 229 000	242
Teollisuuden ammattikoulut	268 194	93 491 000	349
Kurssitoiminta seuraavissa oppilaitostyypeissä:			
— Maatalousoppilaitokset	27 553	4 808 000	175
— Metsäoppilaitokset	44 030	16 012 000	364
— Yleiset ammattikoulut	40 841	6 627 000	162
— Teknilliset oppilaitokset	30 498	11 948 000	392
— Kauppaoppilaitokset	141 324	34 409 000	243
— Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	10 465	1 214 000	116
— Hoitoalan oppilaitokset	20 804	2 295 000	110
— Kotitalousoppilaitokset	7 501	932 000	124
— Hotelli- ja ravintola-alan oppilaitokset	7 027	2 262 000	322
Peruskoulut	34 183 000	6 620 000 000	194
Lukiot	5 355 000	1 130 000 000	211

¹⁾ Sisältää avustukset opiskelijoille.

²⁾ Ei sisällä opintokeskusten yleismenoja.

³⁾ Arviolta 1/3 oppilasavustuksia.